

EERSTE HOOFDSTUK.

VAN DE ZEDEN EN, GEWOONTEN ONZER
VOORVADEREN. (*)

I. *Zedelijke Deugden.*

Onze heidensche Voorzaten zijn beroemd:

1. Door hunne *gastvrijheid*. Zij noodigden den vreemdeling in hunne woningen en boden hem aan, hetgeen zij hadden. Eenen vreemdeling uit zijn huis te weren, werd voor de grootste schande gerekend. Wanneer de voorraad ontbrak, wees de gastheer den vreemdeling naar het naaste huis, waar hij met dezelfde beleefdheid ontvangen en onthaald werd. Zij maakten hierin geen onderscheid tuschen bekenden en onbekenden. Wanneer de vreemdeling vertrok, gaf men hem, wat hij begeerde, als het maar eenigzins doenlijk was.

2. Door hunne *kuischheid*. Daar de mannen van andere volkeren, zoo vele vrouwen namen als zij maar konden onderhouden, en dezelve om de minste beuzeling weder wegzonden, vergenoegden zij zich met ééne vrouw. De huwelijken werden streng onderhouden en

(*) Deze berigten zijn uit TACITUS ontleend, een Romeensch ridder, die onder VESPASIAAN, gezaghebber van het Belgisch Gallien, en naderhand, zoo men meent, burgemeester te Rome geweest is.

en het overspel was allerzeldzaamst; eene vrouw, zich hieraan schuldig makende, werd op heeter daad en wel door den man zelve gestraft. Hij zette de vrouw naakt, in tegenwoordigheid van hare bloedverwanten, met afgesnedene haren, ten huize uit, en dreef ze, al geesfelende, door al de wijken voort.

Schoon andere misdaden, door eene boete, konden afgemaakt worden, voor het overspel, was bij hen, geene vergiffenis. Geene schoonheid, geene jeugd, geene rijkdommen, konden haar aan eenen man helpen.

3. Door *trouwe* en *eerlijkheid*, die zelfs aan de Romeinsche Keizers niet onbekend was, welke daarom ook de *Germanen* het liefst tot hunne lijfwacht gebruikten.

II. *Godsdienst.*

Hunne Goden waren volgens TACITUS: TUISCO, MANNUS, HERTHUS, MERCURIUS, HERCULES EN MARS, welke nogtans in hunne taal andere namen zullen gehad hebben. MERCURIUS althans, was bij hen bekend, onder den naam van WODAN, waarvan nog de naam *Woensdag* aftamt. CÆSAR zegt: dat zij geene andere Goden vereerd hebben, dan zulke, welke zij zagen; bij voorbeeld: de Zon, de Maan en het Vuur. Andere schrijvers vermeederen het getal dier Goden nog met LAHRA en WELDA. Hunnen Godsdienst verrigten zij in heilige boschen. Zij hadden geene tempelen voor

hunne Goden, en even zoo min afbeeldingen van dezelve; want zij hielden het met de Majesteit hunner Goden onbestaanbaar, dezelve binnen de wanden van eenen tempel te willen besluiten, of op eene menschelijke wijze te willen afbeelden. Men leest slechts van eenen enkelen tempel, die in het land der *Marsen* gevonden, en door *GERMANICUS* verwoest werd (*). De offeranden, welke zij aan hunne Goden bragten, bestonden in dieren; doch aan *WODAN* offerden zij, op zekere dagen, ook menschen, waartoe zij hunne gevangene vijanden gebruikten. De priesters stonden bij hen in groot aanzien, en bestuurden zelfs de volksvergaderingen, waarin zij, met een woord, stilzwijgen geboden.

III. Regeringsvorm.

De Koningen werden uit de edelen (†); de legerhoofden uit de dappersten verkozen. Ondertusschen hadden de Koningen geen onbeperkt gezag; ook waren de bevelhebbers meer in aanzien, wegens hunne dapperheid, dan wegens hunnen rang; zij hadden de magt niet, hunne onderhoorigen, zelfs, wanneer die

(*) *MÖSER*, in zijne *Osnabrukische geschichte* I Theil bladz. 152, houdt het voor zeer waarschijnlijk, dat deze tempel, in het tegenwoordig *Munsterland*, gelegen hebbe.

(†) *TAC.* Germ. cap. VII. Hieruit kan men opmaken, dat er reeds vóór de tijden van *TACITUS*, een erfelijke adet bij de Germanen bestond, die, door de heldedaden der Voorvaderen, verkregen werd. Gelijk *TACITUS* ook duidelijk te kennen geeft, cap. XIII.

het verdiend hadden, te straffen. Dit kwam alleen aan de priesters toe, die de straf, in den naam der Goden, bepaalden en uitoeffenden.

Bij de nieuwe of volle maan, werden volksvergaderingen gehouden. Allen, die de wapenen voor het Vaderland droegen, hadden het regt, in deze vergaderingen, welke op een open veld of in een bosch plaats hadden, te verschijnen. De menigte kwam gewapend bij een; de priesters geboden stilzwijgen, en de Koning of een der voornaamsten, elk na dat hij in jaren, in adeldom, in oorlogsroem, of in welsprekendheid uitmuntte, werd gehoord; meer, wegens zijne achtbaarheid om raad te geven, dan wegens zijne magt om te gebieden. Als het voorstel mishaagde, werd het met een luid gemompel afgekeurd, maar zoo het behaagde, rammelde men met de spiefen en er was, gelijk *TACITUS* aanmerkt, geen zekerder en tevens eerlijker teeken van goedkeuring, dan hetgeen zij dus met de wapenen gaven.

Op deze volksvergaderingen werden alle gewigtige zaken, die vooraf, door de voornaamsten des volks, met alle nauwkeurigheid overwogen waren, behandeld; als bij voorbeeld: het verkiezen van eenen Koning, of van eenen veldheer; het aanstellen van overheden, regters en bijzitters over de onderscheidene distrikten; het maken van vrede, of het beramen van eenen oorlog, enz.

Op deze vergaderingen werden ook de overtreders der wetten aangeklaagd, en wanneer de misdaad be-

wezen was, tot de verdiende straf veroordeeld. Ver-
raders en overloopers werden aan de boomen opge-
hangen. De vadzigen en lafhartigen, en die hunne
ligchamen hadden laten ontöeren, werden in het slijk
gedompeld, en eene horde daarop geworpen. Het
verschil van straf had deswegens plaats, omdat men
begreep, dat de openbare schelmstukken, behoorden
ten toon gesteld te worden in het straffen; maar dat
geheime gruweldaden, dienden verborgen te blij-
ven. (*) Mindere misdaden werden naar gelang van
het misdrijf, met eene boete, van een zeker aantal
paarden of beesten, gestraft, welke boete men voor
een gedeelte aan den Koning, of den Staat, en voor
een gedeelte aan hem betaalde, die verongelijkt was.

(*) Men heeft in het jaar 1816, in Oostvrieland, een slijk
opgedolven, dat 12 voeten diep in het veen begraven en
met mos en hout bedekt was. Dit geraamte had nog een
kleed aan, uit grove wolle gemaakt, doch zonder mouwen,
en schoenen aan de voeten van onbereid leder, maar met
regelmatig uitgesneden schoone figuren. Het lijdt geenen
twijfel, of dit geraamte is van eene hooge oudheid. Maar
onaanmemelijk is de gedachte van den berigtgever, in een
der Nederlandsche tijdschriften, dat de begravenen waarschijn-
lijk een vermeende toovenaar geweest zij, dien men gedood en
daarom zoo diep in het veen begraven en met balken bedekt
hebbe, om hem het tooveren na zijnen dood te beletten.
Tacitus zegt uitdrukkelijk in zijne Germania cap. XII: „ Dat
„ de lafhartigen en zulken, die hunne ligchamen hadden la-
„ ten ontöeren, (*ignari, imbelles et corpore infames*) op deze
„ wijze, levende begraven werden.” Waarschijnlijk is de
opgedolvene Germaan, zulk een schandvlek der natie geweest,
en, wegens zijne misdaden, aldus gestraft geworden.

Onze Voorvaders betaalden aan de Vorsten geene
vastgestelde schatting, maar zij gaven vrijwillig aan
dezelve, eenig vee of koren, welke geschenken den
Vorsten des te aangenamer waren, daar zij dezelve
als eene hulde beschouwden, welke men aan hunne
meerdere kunde en dapperheid bewees, of als een
bewijs van de dankbaarheid der burgers. Somtijds
ontvingen de Vorsten ook wel geschenken van de na-
burige volken, welke in schoone paarden, uitnun-
tende wapenen, gordels en paardentuigen, of ook
wel in geld, bestonden. Hiermede waren zij bijzonder
in hunnen schik, omdat zulke dingen, bij hunne ei-
gene natie, zeldzaam waren, en omdat zij dezelve,
tevens, als een openlijk bewijs der hooge achting be-
schouwden, waarin zij bij hunne naburen stonden.

IV. Wapenen.

Van hunne wapenen moet men zich geen te groot
denkbeeld vormen, daar het ijzer bij hen zeer schaarsch
was. Zij hadden eene soort van spiesen, welke met
een smal en scherp, drie- of vierkant, ijzer voorzien
waren, die zij *Pfriemen* of *Priemen* noemden. Van
deze had elk krijgsknecht er doorgaans twee, waar-
mede men van nabij en van verre vocht. Dan had-
den zij nog eene soort van werpspiesen, die korter
van steel waren, dan de priemen. En eindelijk be-
dienden zij zich ook van strijdbijlen. Zwaarden vond
men zelden bij den gemeenen krijgsknecht. Bij gebrek
aan ijzer namen zij, bij het vervaardigen van hunne

wapenen, de toevlugt tot allerlei stoffen, welke wonden veroorzaken en schade toebrengen konden: tot vischbeenen of graten, voor hunne ligtere wapenuigen; tot beenderen van viervoetige dieren; tot ossenhoornen, en eindelijk vooral tot harde steenen, bijzonder tot vuursteenen, welke bij allerlei volken, in plaats der metalen, tot wapenen gebruikt werden.

Van boog en pijlen, maakt noch TACITUS, noch CÆSAR gewag; weshalve wij veronderstellen, dat onze Voorvaders zich hiervan niet bediend hebben. TACITUS spreekt intusfchen van *misilia* of werpgeweren, welke de voetknechten zeer verre wisten te smijten. Hierdoor kan men, gevoelig, werpspiesen of slingersteenen verstaan.

De weinigsten hadden pantfers, en deze weinigen zullen de legerhoofden of bevelhebbers geweest zijn, welke lederen kolders van zware beestenhuiden hadden laten bereiden, of de ijzeren harnasfen, van de Galliërs en andere volken, ten geschenke hadden ontvangen.

De gemeene krijgsknecht was dan alleen met zijnen krijgsmantel bekleed. De weinigsten hadden ook eenen helm op het hoofd. In plaats van helmen, bedienden zich velen van de koppen van wilde dieren, beeren of wolven, ook wel van stieren of buffels, welke koppen met ooren en tanden, aan de huid vastgelaten, en op het hoofd van den krijgsmantel geplaatst, hem een verschrikkelijk aanzien gaven.

Het schild, dat elk krijgsmantel bezat, was van gevlocht-

vlochten rijs of van ligte planken, of ook wel van boombast, gemaakt. Men droeg dit schild aan den linker arm, en bewaarde het zoo zorgvuldig, dat velen liever hun leven met den strop wilden eindigen, dan zonder schild tot de hunnen wederkeeren, en wat wonder? het verlies van het schild werd als de grootste schande aangemerkt. Hij, die zonder schild, uit den strijd terug kwam, werd voor *infaam* gehouden. Hij mogt, noch bij de heilige plegrigheden tegenwoordig zijn, noch in de volksvergaderingen verschijnen.

V. Wijze van oorlogen.

Onze Voorvaders kenden geene werving, of geweldige opschrijving tot den krijgsdienst. Ieder jongeling was een geboren soldaat, en stelde er eene eer in, zijn Vaderland te verdedigen. Niemand durfde, evenwel, de wapenen voor het Vaderland dragen, ten zij, hij daartoe openlijk gewettigd was. In eene openbare vergadering kregen de jongelingen, welke het volk des waardig gekeurd had, daartoe een plechtig verlof. De Vader, een hunner nabestaanden, of wel een der Vorsten, versierde hen met een schild en een pfiem. Van dit oogenblik af werden zij beschouwd, als niet meer tot het ouderlijk huis, maar tot den Staat behoorende, en openlijk der natie ingelijfd.

De voornaamste sterkte der *Germanen* bestond in het voetvolk. Intusfchen hadden zij ook ruitery, maar dewijl hunne paarden, noch in gestalte en kloekheid, noch in snelheid, uitstaken, muntten zij hierin geens-